

ОКСАНА ЗАБУЖКО: «СМЕРТЬ АВТОРА» Й ДОСВІД РЕКОНСТРУКЦІЇ/ПРОВІДЕНЦІЇ ТЕКСТУ

Алла Краснокутська

Харківський національний педагогічний університет імені Григорія Сковороди (Україна)

Резюме. У статті розглянуто реконструкцію/провіденцію тексту як повторення перечитування/переписування, яке здійснюється шляхом творення апокрифа-інтертексту та апокрифа-симулякра, що є синдромом «смерті автора» в постмодернізмі.

Ключові слова: постмодернізм, апокриф, інтертекст, симулякр, «смерть автора»

Трактування постмодернізму як неоархаїки та нового християнства на сьогодні є досить поширеним. Сучасні дослідники вбачаючи в постмодерні неоархаїчну макромодель, пояснюють, що «найбільш лаконічним варіантом такої моделі є, очевидно, мікромодель бінарно-амбівалентного культурного *архетипу*, що побудована за циклічним типом $w=m$ і поєднує в собі, з точки зору «імпералізму розуму», *антитетично* несумісне, непоєднуване»¹, або ж виявляючи серед ознак постмодерну «крах усіх тих досягнень, якими ознаменувався Новий час, відмова від них, деградація соціальності й загибель культури. Майбутнє несе начебто неоархаїку, нове варварство»², вказують на те нове християнство, яке має надати «вихід на рівень нової релігійної свідомості»³, оскільки «наша система цінностей повинна відштовхуватись від нашої «двосвітньої» природи, від тих обставин, що ми, тілесні істоти, належимо і ще до іншого, невидимого світу»⁴. Слід також підкреслити, що в постмодернізмі як і в первісній культурі, за спостереженням Вячеслава Куріцина, «розвивається категорія авторства», на його думку, в постмодерні акцентується «криза орієнтації на оригінальність»:

---

¹ А. Чучин-Русов, *Новый культурный ландшафт: постмодернизм или неоархаика* Вопросы философии, 1999, ч. 2, с. 34.

² Г. Киселев, *Постмодерн и христианство*, Вопросы философии, 2001, ч. 12, с. 6.

³ Там само, с. 14.

⁴ Там само, с. 14.

Постмодернізм принципово, тенденційно вторинний, але вторинність ця – не відсутність потенцій, а примирення перед обличчям Духа...⁵.

Тому проблематика авторства в філософії постмодерну набуває особливої актуальності. Варто зазначити, що постмодерністський феномен «смерть автора» (Ролан Барт, Мішель Фуко, Жак Дерріда, Жиль Дельоз та ін.) тісно переплітається з моделлю скриптора сакральних текстів, у якому, як відомо, акцентувалася не стільки спрямованість на суб'єктивне комбінування відомих істин, скільки Божа обраність і Боже натхнення.

Відтак виглядає цілком логічним, що в культурології, мистецтві, літературі доби постмодерну стає помітним факт апеляції до першоджерел, а саме їх перегляд. Але це не має бути лише повторення загальновідомого, якщо слідувати за логікою Жіля Дельоза, то це є певна реконструкція вічного, водночас з наданням йому нового сенсу:

Якщо повторення існує, воно одночасно виражає особливість – проти роти загального, універсальність – проти приватного, примітне – проти звичайного, одночасність – проти перемінливості, вічність – проти постійності. У всіх відношеннях повторення – це трансгресія. Воно ставить під сумнів закон, воно викриває його номінальний чи загальний характер на користь більш глибокої художньої реальності⁶.

Варто зазначити, що звертання письменників епохи постмодерну до прототексту здійснюється переважно крізь призму феномена інтертекстуальності, оскільки за визначенням Ролана Барта

кожен текст є між-текст стосовно інших текстів» і текст «утворюється з анонімних, невідчутних, несвідомих чи автоматичних цитат і разом з тим читаних цитат без лапок⁷.

Наприклад, Ігор Набитович, розглядаючи Біблію як універсум сакрального, вводить поняття біблійний глокалізм, що об'єднує літературну традицію та інтертекстуальність. Біблійний глокалізм, на думку вченого, дозволяє виявляти у художніх текстах сліди Біблії⁸.

Художня творчість української письменниці й філософа Оксани Забужко дає змогу говорити про здатність митця лише відтворювати паралельні версії тих ідей чи тем, що вічно перебувають у Всесвіті, оскільки

все, що нам дано, – як дітям на забавку – то готові порізнені скалочки дійсності, фрагменти, подробиці, кольорові фішки якоїсь великої, несяжної головоломки...⁹.

⁵ В. Курицын, *Постмодернизм: новая первобытная культура*, Новый мир, 1992, ч. 2, с. 230.

⁶ Ж. Делез, *Различие и повторение*, Санкт-Петербург, 1998, с. 15.

⁷ Р. Барт, *От произведения к тексту*, в: Избранные работы: Семиотика: Поэтика, Москва, 1997, с. 418.

⁸ Див.: Набитович І., *Універсум сакрит'у в художній прозі від (Модернізму по Постмодернізму)*, Дрогобич – Люблін, 2008, с. 90–101.

⁹ О. Забужко, *Польові дослідження з українського сексу*, Київ, 2009, с. 144.

Тобто, на думку О. Забужко, письменник є лише скриптором чи обранцем, кому «просто відслонилось ... на шпаринку крайчик первісного генерального плану, того самого, за яким було колись створено світ...»¹⁰.

У цьому світлі виглядає закономірним відстеження феномену реконструкції/провіденції тексту як модусу проявлення «смерті автора» в повісті «Книга Буття. Глава Четверта» (1989) Оксани Забужко. Звертаючись до біблійного джерела Оксана Забужко подає власний текст-апокриф. Щоб зрозуміти «апокрифічну» стратегію письменниці, на нашу думку, варто зосередитися хоча б на окремих сутнісних рисах цього жанру, а саме на відсутності поняття авторства в апокрифі, що є стрижневим компонентом у постмодерному дискурсі.

Беручи до уваги той факт, що апокрифи – це, власне, не визнані церквою, а згодом і заборонені нею оповідання про осіб і про події біблійної історії¹¹ й тому, не маючи зафіксованого варіанту, мали поширюватись лише в усному вигляді, а відтак не могли мати єдиного автора-творця. Вартий уваги і той факт, що з апокрифічною літературою знайомились на Руській землі в більшості випадків за перекладами, а саме за болгарськими книгами, про що Ніколай Тихонравов зазначав:

... між Росією та Візантією лежала не Італія зі своїми античними спогадами, а Болгарія, що пережила з царем Екмеоном блискучий час своєї літератури ... Країна, яка дала нам богослужбні книги і святе письмо на мові слов'янській, Болгарія не дарма користувалась повагою освічених людей древньої Русі¹².

А також знайомились усно, в основному через паломників («калік перехожих»):

Так шляхом усної передачі пройшли сказання апокрифічні в нашу духовну словесність. Але паломники вставляли в свої розповіді іноді цілі відречені статті, які читались ними в Іерусалимі, займаючись перекладом їх на місці, в самій Святій Землі. Взагалі каліки приносили з собою зі святих місць багато апокрифічних легенд і, дякуючи своєму авторитету, поширювали їх серед своїх слухачів і читачів. Літературні описи ходжень в Святу Землю до пізнішого часу залишались схвищем апокрифічних сказань; останні вставлялись переписчиками і компіляторами¹³.

Відтак зазначене вище дає змогу стверджувати, що апокрифічний текст може бути комбінацією чи видозмінами вже існуючих текстів. Тож припускаємо, що апокриф має зв'язок з постмодерністським терміном «смерть автора» й насамперед співвідноситься з феноменом інтертекстуальності.

У тексті-апокрифі О. Забужко виявляємо інтертекстуальність як «співприсутність» в одному тексті двох або більше текстів (цитата,

¹⁰ Там же, с. 144.

¹¹ Христанство. *Энциклопедический словарь*: в 3 т., Москва, 1993–1995, т. 1, с. 97.

¹² Н. Тихонравов, *Отреченные книги Древней Руси, Сочинения*, Москва, 1898, т. 1, с. 131.

¹³ Там само, с. 127.

аллюзія, плагіат і т.д.)¹⁴, оскільки лейтмотивом в цьому творі стає біблійна шоста заповідь «не убий» та знаходимо досить часто алюзії на біблійний текст:

І вийшов Каїн з-перед лица Цивілізації, й осів у країні на схід від Едему. І Каїн пізнав свою жінку. І стала вона вагітна, і вродила Богдана. І збудував він місто, і назвав ім'я тому містові як ім'я свого сина: Богом дане¹⁵

– І пішов Каїн з лица Господня; і поселився в землі Нод, на схід від Едему. І пізнав Каїн жінку свою; і вона завагітніла, і народила Еноха. І збудував він місто; і назвав місто як ім'я сина свого: Енох [Буття, 17, 18], і далі:

Ні, насамперед – мистецтво. Мистецтво – це... Ну, от послухай! (Тут Богданів голос зазвучав відсторонено, наче Цивілізатор когось наслідував): Спочатку було Слово, і Слово було в Бога, і Слово було Бог (...) От. Забув сказати, що Бог – якийсь недосліджений атрибут соціальної структури варварів, але то вторинне. Головне – все разом. Цілість. Та ні, не те... Мистецтво... Мистецтво... Спочатку було Слово, і Слово було в Бога, і Слово було Бог...¹⁶,

що є знову таки посиланням на біблійну основу:

Спочатку було Слово, і Слово було в Бога, і Слово було Бог

[от Иоанна I, 1].

Слід підкреслити, що наведений вище приклад інтертекстуальності в тексті О. Забужко не є чисто текстовим ефектом, оскільки можемо спостерегти певну трансформацію образів. На відміну від канонічної версії, де Каїн постає вбивцею, в тексті Забужко Авель убиває Каїна, причому змінюється його ім'я: тепер Авель стає Каїном:

Оце твоя Ініціація, Авелю! Убий. Убий – він не має права боронитися, не стане боронитися, не приступить Правил! – і ця пластинка назавше прикипить до грудей – тобі. Авель пощезне з лица землі. Віднині і довіку ім'я тобі – Каїн¹⁷.

Варто додати, що ця ж сама тема стає наскрізною і в поемі О. Забужко «Самогубче дерево» (1990). Тобто, з позиції Забужко вбивство іншої людини і є самовбивством:

Бо, на оптичній прицілі прискаливши око / І об гашетку мозолячи пальці у п'яній нестямі, / Ти розстрілюєш власні сімнадцять років, / Власні голени тайни і втечі з уроків (...) / Каїне, Каїне, де твій брат? / (справді, а де-бо він?..) / Хтось фіолетовий морок простер / на світ – аж ступити незмога... / Каїне, Каїне, хто ж ти тепер – / без Авеля, брата свого¹⁸.

¹⁴ Див.: Жанетт Ж., *Палимпсесты: литература во второй степени*, Москва, 1982.

¹⁵ О. Забужко, *Книга Буття. Глава четверта*, Прапор, 1989, ч. 12, с. 55.

¹⁶ О. Забужко, *Книга Буття. Глава четверта*, Прапор, 1989, ч. 12, с. 44.

¹⁷ Там само, с. 51.

¹⁸ О. Забужко, *Диригент останньої свічки*, Київ, 1990, с. 133–135.

Відтак ми можемо говорити про одночасне уподібнення й розрізнення образів персонажів у повісті Забужко стосовно канонічної версії. За словами Наталі Пьєге-Гро,

метафоричне відношення не виключає і розрізень, оскільки використання інтертексту в будь-якому випадку означає і його особливе тлумачення, коли одним аспектам надаються переваги, а інші ігноруються. В русі цієї гри подібностей і розрізень виробляється оригінальне значення, яке по-іншому висвічує вихідний текст¹⁹,

тобто порівняння образів героїв має спонукати до перепрочитання відомої версії і по-новому поглянути на, здавалося б, добре відомий персонаж.

Варто додати, що до переосмислення образів Каїна й Авеля вельми часто звертаються у літературних творах, але як зазначає Ядвіга Мізінська:

Історія Каїна рідко привертає увагу філософів – так, ніби немає в ній нічого проблематичного, ніби закон розплати, покарання за провину є чимось природним для нас – тих, що, як відомо, походять з Каїнового роду²⁰,

таким чином, розглядаючи історію Каїна, дослідниця вказує на мотивацію його злочину, на її думку,

злочин Каїна – це не просто убивство з ревнощів. Насправді він полягає у гріхові невідчуження іншого як брата. Це гріх сліпоти щодо братерства і солідарности людей між собою²¹.

Можемо сказати, що ця ідея міститься і в «Книзі Буття» О. Забужко, оскільки байдужість стосовно інших тлумачиться тут як гріх, який призводить до знищення суспільства:

Послухай, Богдане, сказав би він, я тепер знаю, що таке смерть, але від того, що я вже не зможу розказати про це тобі, мені болить так, наче я упродовж розтятий, смерть Богдане, – це не тоді, коли на вулиці застрелено хлопця, котрий не прилучився до Ритуалу або ж не там перейшов вулицю, чого як чого, а такого я на віку набачився, насправді ж смерть – це коли тебе не стає, а комусь від того боляче. Тільки ж мені боляче від того, що ти для мене – це ти, а ті хлопці – ніхто нікому, оце і значить – Цивілізація трупів...²².

Відтак можемо зазначити, що в тексті О. Забужко наводиться антитеза Освальда Шпенглера «культура-цивілізація», де цивілізація розглядається як крайній, штучний і завершальний етап, вона слідує за становленням як те, що зупинилося, за життям як смерть, за розвитком як оніміння: «Цивілізація є неминучою долею культури. Цивілізація – це ті найбільш крайні і штучні стани ... Вони – неминучий кінець, але проте за внутрішньою необхідністю до них завжди приходили»²³, (так в античності римська цивілізація стала фіналом грецької культури):

¹⁹ Н. Пьєге-Гро, *Введение в теорию интертекстуальности*, Москва, 2008, с. 122.

²⁰ Я. Мізінська, *Любов як подолання смерті: Каїн і Авраам*, Сучасність 1994, ч. 1, с. 100.

²¹ Там само, с. 103.

²² О. Забужко, *Книга Буття. Глава четверта*, Прапор, 1989, ч. 12, с. 41.

²³ О. Шпенглер, *Закат Европы*, Новосибирск 1993, т. 1, с. 69.

Перед нами грецька душа і римський інтелект. Так відрізняється культура від цивілізації. І так є не тільки в одній античності²⁴.

Доказом цього є лексія:

... наша Цивілізація теж колись була Культурою, тобто ми теж колись пережили своє варварство. (...) ми домоглися ідеальної соціальної збалансованості – демографічної функціональної, (...) словом, принцип циклічності. Ми назавжди ліквідували війни, цю найстрашнішу хворобу всіх доцивілізаційних суспільних організмів (...). І тут він (варвар – А. К.) мені: не ліквідували каже, а загнали хворобу всередину. Замість воювання вряди-годи, ви, перебуваєте в стані перманентної внутрішньої війни (...) як він промовляв, як кажуть варвари, красно. Та все то з цитатами, та з іменами – я таких і не чув зроду, тільки Шпенглера й вирізняв...²⁵.

Тобто Оксана Забужко експлікує положення Шпенглера, згідно з яким культура народу проходить стадії дитинства, юнацтва, зрілості, старості. Цивілізація, за Шпенглером, це – стадія занепаду, агонії й старості культури. Вона проявляється в таких рисах культури народу, як космополітизм замість кривих зв'язків, науковий підхід замість релігійного, масові цінності замість традиційних, секс замість материнства, гроші замість істинних цінностей, насильство замість згоди і т.д. Саме такі ознаки Цивілізації зустрічаємо і в «Книзі Буття. Глава Четверта» української письменниці:

... І від того, що ми возвели Кордони між поколіннями, і забрали дітей у матерів, і замінили шлюбний зв'язок статевим актом, – ми назавжди позбулися змоги зрозуміти, що таке смерть²⁶.

Варто зазначити, що теорія циклічності О. Шпенглера знаходить своє особливе тлумачення у повісті-апокрифі О. Забужко, де цивілізація, що була культурою, гине: «... слова купчилися у голові, як люди внизу, все як є розказати – Правила, смерть, Кордони, «комп'ютери втрачають пам'ять» – з цього хаосу вигострилось і владно забриніло: «Громадяни! Цивілізація гине!»²⁷, зрештою повертається до варварства: «Вижив, авжеж вижив! Вони ж потім до варварів подалися – з тією жінкою, з Адою. Так це про неї пісня? Тихо ти, кретина мутагенна! Хочеш, щоб нас тут усіх... Ой, та ще не відомо, чи був той наказ про знищення, чи ні, – хто його чув, ти його чула? І я не чула! А як уночі співали на вулиці, чула: Мосі Ади очі / темніші темной ночі...»²⁸, а відтак знову стає культурою.

Отже, зазначене вище дає змогу сказати, що в тексті О. Забужко реконструкція/провіденція вічного тексту шляхом апокрифа-інтертексту як

²⁴ Там само, с. 70.

²⁵ О. Забужко, *Книга Буття. Глава четверта*, Прапор, 1989, ч. 12, с. 29–30.

²⁶ О. Забужко, *Книга Буття. Глава четверта*, Прапор, 1989, ч. 12, с. 42.

²⁷ Там само, с. 54.

²⁸ Там само, с. 55–56.

проявлення постмодерністського феномена «смерть автора» здійснює певне циклічне коло і одночасно набуває нової значимости.

Не зайва річ додати про використання О. Забужко декількох версій прочитання канонічного тексту. Окрім розглянутої вище моделі вбивства, можемо відчитати й іншу. Звернувшись до тлумачення імені Каїн, знаходимо, що «істинне значення імені: коваль (як на араміїській і арабських мовах)», тобто людина ремесла²⁹. Так і в повісті Забужко Каїн є типовою людиною Цивілізації, епохи технічного прогресу, комп'ютерів, роботів і машин, людиною, яку завжди ставили за приклад:

Каїн першим із їхнього потоку ініціював і вступив у Шлюбний Зв'язок з живою жінкою (всі вони, його ровесники, ще проходили статеву практику на біороботах), (...) ще б пак, природжений лідер!³⁰,

а відтак, згідно з теорією циклічності Шпенглера, має зникнути разом із цивілізацією.

Позиція О. Забужко стосовно множинного прочитання версії святого письма, на нашу думку, знаходить своє філософське обґрунтування в праці Жюльєн Дельоза «Актуальне і віртуальне» (1996). Відомий філософ розглядає актуальний образ як такий, що охопений колами віртуального, які весь час оновлюються, і кожен з яких породжує інший, і всі вони обіймають актуальне. Далі вчений зазначає:

... коли актуальне оточують інші віртуальності, все більше протягнені і все більше віддалені і різноманітні: частина утворює ефемерність, сприйняття пробуджує спогади. Але напрошується також і зворотній рух: коли кола звужуються і віртуальне наближається до актуального, щоб все менше і менше від нього відрізнялись. Посилюється внутрішній кругообіг, який об'єднує і його віртуальний образ: актуальна частина має дублююче її віртуальне, тільки зовсім трохи віддалене від неї; актуальне сприйняття володіє своїм власним спогадом як деяким двійником – безпосереднім, який слідує за ним далі або навіть симультанним³¹.

Звідси можемо говорити про створення Забужко віртуального образу – тесту-апокрифа стосовно його актуального об'єкта – вічного тексту, святого письма. Отже, зазначене вище дозволяє вести мову про апокриф як симулякр, який за словами Ж. Дельоза, на відміну від платонівської копії – образу, що наділений подібністю, це – «образ, який позбавлений подібності. (...). Симулякр будується на неспіввідношенні і розрізненні. Він несе несхожість всередині себе»³². Однак симулякри не є «чимось на кшталт хибних претендентів, чиї претензії будуються на несхожості, що

²⁹ *Электронная еврейская энциклопедия* [Електронний ресурс], режим електронного доступу: <http://www.elewen.co/il/artikle/11925>.

³⁰ О. Забужко, *Книга Буття. Глава четверта*, Прапор, 1989, ч. 12, с. 36–37.

³¹ Ж. Делез, *Актуальное и виртуальное* [Електронний ресурс], режим електронного доступу: <http://www.visiology.fatal.ru/textsdeleuze.htm>.

³² Ж. Делез, *Логика смысла*, Москва – Екатеринбург 1998, с. 335.

містяться в сутнісному збоченні чи відхиленні»³³, як це розглядав Платон, на думку Ж. Дельоза, «симулякр – зовсім не деградована копія. В ньому криється позитивна сила, що заперечує як оригінал і копію, так і модель і репродукцію. Всередині симулякра містяться принаймі дві серії, що розходяться – і ні одну з них не можна вважати ані моделлю, ані копією. (...) Подібність залишається, але вона виникає як зовнішній ефект симулякра, оскільки він вибудовується на серіях, які розходяться і приводять їх в резонанс.»³⁴

Таким чином, можемо вважати й сам жанр апокрифа симулякром стосовно Буття, оскільки апокрифи, доповнюючи дані «святого письма» новими цікавими деталями і казковими мотивами, частково змінюють ідейний зміст оповідань, стверджених церквою, в дусі, що не відповідав ортодоксальній релігії. За змістом апокрифи складають ніби другу священну історію, паралельну до канонічної³⁵.

Це дає змогу розглядати апокриф-симулякр у тексті Забужко як еквівалент постмодерністської «смерті автора», оскільки базуючись на єдиній версії, що створена Богом, здатен творити лише альтернативні його варіанти. Тобто за словами Ролана Барта:

Скриптор, який прийшов на зміну Автора, несе в собі не пристрасті, настрої, почуття або враження, а такий необ'ємний словник, з якого він вичерпує своє письмо, яке не знає зупинку... і так до безкінечності³⁶.

Отже, враховуючи все вищезазначене, можемо сказати, що реконструкція/провіденція тексту виявляється у здатності апокрифа-симулякра створювати безліч версій прочитання святого письма – актуального тексту, одночасно змінюючи зміст і все ж таки залишаючись тотожним вихідному тексту.

Якщо звернемося до тлумачення імені Авель, то за апокрифічним джерелом знаходимо:

Авель (Буття IV 2) на гебрійському: Хібель – подув, пара, і звідси – суета, нікчемність або дещо скороминуче...³⁷

то можемо сказати, що в Оксани Забужко Авель характеризується саме такими ознаками: він людина романтична, вразлива, що є нетиповим для цивілізації:

Авель проковтнув клубок у горлі. Щось із ним діялось о цій порі – колись він навіть консультувався був у Психоконтролера, але, крім звичайних і абсолютно ялових

³³ Там само, с. 333.

³⁴ Там само, с. 341.

³⁵ *Християнство. Енциклопедический словарь*: в 3 т., Москва, 1993–1995, т. 1, с. 97.

³⁶ Р. Барт, *Смерть автора*, в: *Избранные работы*: Семиотика. Поэтика, Москва, 1994, с. 365.

³⁷ *Библейская энциклопедия. Труд и издание Архимандрита Никифора*, Свято-Троице-Сергиева Лавра, Москва, 1990, с. 13.

стимрацептів, той так і не потрапив нічого порадити. Втім, Авелеві вже віддавна подобалися ці нефункціональні емоційні збурення – коли перед лицем навзахіднього сонця і таємничої вселенської тиші, такої, наче світ переводить подих між днем і вечором, на очі навертаються сльози, і хочеться... хочеться... хочеться... Чого? Він не знав. Не було таких слів у мові³⁸.

Однак, на відміну від вищезгаданого джерела, де зазначено, що:

Авель разом з іншими долучався до сонму древніх старозавітних праведників, освічених у вірі. Гностики зробили з Авеля Еона, а секта Авелітів, стверджуючи, що Авель хоча і одружений, помер незайманим, наслідувала йому, ухиляючись від подружніх обов'язків³⁹,

в апокрифі-притчі О. Забужко Авель навпаки виступає людиною закоханою, що потім одружується:

... Ада, дедалі рідше схлипуючи, тулилася до нього, а він розповідав їй і собі: – Ми завжди будемо разом – як варвари, у них Шлюбний Зв'язок один на ціле життя. І взагалі втечемо звідси – гайнемо до варварів... (...). А потім, коли ти народиш дитину, ми соціалізуємо її самі, і я розкажу їй усе, що знаю...⁴⁰.

Ці слова свідчать як про те розрізнення, що утворює симулякр, так і про ту тотожність, що також залишається⁴¹. Враховуючи все наведене вище, можемо вести мову про існування множини версій прочитання Божого слова. Так у «Книзі Буття. Глава Четверта» Оксани Забужко, Авель, який став Каїном, є продовжувачем роду людського:

І вийшов Каїн з-перед лица Цивілізації, й осів у країні на схід від Едему. І Каїн пізнав свою жінку. І стала вона вагітна, і вродила Богдана. І збудував він місто, і назвав ім'я тому містові як ім'я свого сина: Богом дане⁴².

Отже, як бачимо, в «Книзі Буття. Глава Четверта» О. Забужко реконструкція/провіденція прототексту як засадничий принцип в постмодерністській стратегії «смерті автора» супроводжується шляхами апокрифа-інтертексту та апокрифа-симулякра, водночас набуваючи тут нового змісту.

ЛІТЕРАТУРА

Барт Р., *От произведения к тексту*, в: Избранные работы: Семиотика. Поэтика, Москва, 1997, с. 413–423.

Барт Р., *Смерть автора*, в: Избранные работы: Семиотика. Поэтика, Москва, 1994, с. 384–391.

Библейская энциклопедия. Труд и издание Архимандрита Никифора, Свято-Троїце-Сергієва Лавра, Москва, 1990.

³⁸ О. Забужко, *Книга Буття. Глава четверта*, Прапор, 1989, ч. 12, с. 17.

³⁹ *Библейская энциклопедия. Труд и издание Архимандрита Никифора*. – Свято-Троїце-Сергієва Лавра, Москва, 1990, с. 13.

⁴⁰ О. Забужко, *Книга Буття. Глава четверта*, Прапор, 1989, ч. 12, с. 35–36.

⁴¹ Ж. Делез, *Логика смысла*, Москва–Екатеринбург 1998, с. 342.

⁴² О. Забужко, *Книга Буття. Глава четверта*, Прапор, 1989, с. 56.

- Делез Ж., *Актуальное и виртуальное* [Электронный ресурс], режим электронного доступа: <http://www.visiology.fatal.ru/textsdeleuze.htm>.
- Делез Ж., *Логика смысла*, Москва–Екатеринбург 1998.
- Делез Ж., *Различие и повторение*, Санкт-Петербург, 1998.
- Жанетт Ж., *Палимпсесты: литература во второй степени*, Москва, 1982.
- Забужко О., *Диригент останньої свічки*, Київ, 1990.
- Забужко О., *Книга Буття. Глава четверта*, Прапор, 1989, ч. 12, с. 15–56.
- Забужко О., *Польові дослідження з українського сексу*, Київ, 2009.
- Киселев Г., *Постмодерн и христианство*, Вопросы философии 2001, ч. 12, с. 3–15.
- Курицын В., *Постмодернизм: новая первобытная культура*, Новый мир 1992, ч. 2, с. 225–232.
- Мізіньська Я., *Любов як подолання смерти: Кайн і Авраам*, Сучасність 1994, ч. 1, с. 99–104.
- Набитович І., *Універсум sakrit'у в художній прозі від (Модернізму по Постмодернізму)*, Дрогобич–Люблін, 2008.
- Пьеге-Гро Н., *Введение в теорию интертекстуальности*, Москва 2008.
- Тихонравов Н., *Отреченные книги Древней Руси, Сочинения*, Москва 1898, т. 1.
- Христианство. Энциклопедический словарь*: в 3 т., Москва 1993–1995, т. 1.
- Чучин-Русов А., *Новый культурный ландшафт: постмодернизм или неоархаика*, Вопросы философии 1999, ч. 2, с. 24–41.
- Шпенглер О., *Закат Европы*, Новосибирск 1993, т. 1.
- Электронная еврейская энциклопедия* [Электронный ресурс], режим электронного доступа: <http://www.elewen.co/il/artikle/11925>.

OXSANA ZABUZHKO: «AN AUTHOR'S DEATH» AND THE SAMPLE
OF TEKSTUAL REKONSTRUCTION/PROVIDENCE

Summary. The paper contains investigations of textual reconstruction/providence as the replication of rereading/rewriting due to creation of apocryphal-intertext and apocryphal-simulacrum, which make the syndrome of «an author's death» in postmodernism.

Key words: postmodernism, apocryphal writing, intertext, simulacrum, «an author's death»